

ผลการจัดกลุ่มให้การศึกษาต่อการลดความเครียดของผู้ดูแลผู้ป่วย
โรคสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์

นางสาวเยาวภา ยงดีมิตรภาพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4101-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I219 38696

THE EFFECT OF EDUCATION GROUP ON STRESS REDUCTION IN CAREGIVERS
OF ALZHEIMER'S DISEASE PATIENTS

Miss Yaowapa Yongdimitrapap

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science in Mental Health

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4101-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลการจัดกลุ่มให้การศึกษาต่อการลดความเครียดของผู้ดูแลผู้ป่วย
โรคสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์
โดย นางสาวเยาวภา ยงดีมีตรภาพ
สาขาวิชา สุขภาพจิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงวิวิธรรณ นิเวตพันธุ์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

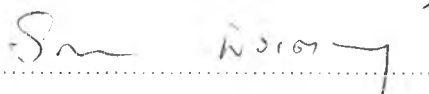

..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

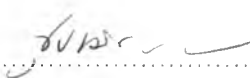
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงวิวิธรรณ นิเวตพันธุ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์นายแพทย์สุทธาเจริณ ตั้งวงษ์ไชย)

เยาวภา ยงดีมีตรภาพ : ผลการจัดกลุ่มให้การศึกษาต่อการลดความเครียดของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์ (The effect of Education Group on Stress Reduction in Caregivers of Alzheimer's Disease Patients) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงวิวิรรณ นิวัตพันธุ์ ; 153 หน้า ISBN : 974-17-4101-4

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกลุ่มให้การศึกษาต่อการลดความเครียดของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์ โดยเปรียบเทียบความเครียดของผู้ดูแล ระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังติดตามผล 6 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดูแลหลักที่ให้การดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์ระยะแรกและระยะที่สองที่มารับการรักษาที่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ระหว่าง ปี 2545 ถึง 2546 (ช่วงที่เก็บข้อมูล) และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน และกลุ่มควบคุมหนึ่งกลุ่มจำนวน 10 คน ทำการศึกษาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง กันยายน 2546 กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมกลุ่มให้การศึกษา กลุ่มควบคุมได้รับคำแนะนำการดูแลผู้ป่วยเป็นรายบุคคลพร้อมคู่มือเกี่ยวกับโรคและการดูแล เมื่อสิ้นสุดการทดลอง เหลือกลุ่มทดลองที่เข้าเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แบบคัดกรองโรคทางจิตเวช แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดปัญหาพฤติกรรมและความจำ แบบสอบถามวัดความเครียด โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม และคู่มือเกี่ยวกับโรคอัลไซเมอร์และการดูแลผู้ป่วย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS for Windows สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ Fisher' Exact test Chi - Square ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า

เมื่อเปรียบเทียบความเครียดจากการประเมินด้วยแบบวัดและการประเมินความรู้สึของผู้ดูแลระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังติดตามผล กลุ่มทดลองมีความเครียดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ โดยพบว่าความเครียดหลังทดลองน้อยกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ ในขณะที่กลุ่มควบคุมความเครียดทั้งจากการประเมินด้วยแบบวัดและการประเมินความรู้สึของผู้ดูแล ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

จากผลการวิจัยสรุปว่ากลุ่มให้การศึกษาสามารถลดความเครียดของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์ได้

ภาควิชา จิตเวชศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา สุขภาพจิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2546

4475369530 MAJOR : MENTAL HEALTH

KEY WORDS : Education Group / Stress / Caregivers / Alzheimer

YAOWAPA YONGDIMITRAPAP : THE EFFECT OF EDUCATION GROUP ON STRESS
REDUCTION IN CAREGIVERS OF ALZHEIMER'S DISEASE PATIENTS.

THESIS ADVISOR : ASST. PROF. RAVIWAN NIVATPHAN, MD. : 153 pp.

ISBN 974-17-4101-4

The purpose of this experimental research was to compare the caregivers' stress in three phases: before and after attending education group and after a 6-weeks follow-up. The subjects were main caregivers of Alzheimer's Disease patients treated at Somdet Chaopraya Institute of Psychiatry between 2002- 2003, who met inclusion and exclusion criteria. These subjects were classified into two experimental groups, each consisting of 8 caregivers, and one control group, which consisted of 10 caregivers. However, 11 subjects completed the education program.

The research was conducted between February and September 2003. The experimental group received group education while the control group received guidance and manual giving general information and the care of the disease.

The research instruments were Psychosis and Neurosis Screening Test, Questionnaires eliciting demographic data general information, Memory and Behavior Problems Checklist, a Caregiver Self-assessment Questionnaire, an education group program, and manuals regarding the Alzheimer's disease. The data were analyzed using Statistical Package for Social Science to determine the frequency, percentage, mean and standard deviation. Differences between groups were tested by using Fisher' Exact test, Chi - Square, t- test and One - Way ANOVA.

According to stress test and self-assessment, the stress of the experimental group obtained from all three phases decreased significantly, at the level of $p < 0.05$. The stress of these subjects were significantly lower after attending the program than before attending the program at the level of $p < 0.05$. As for control group, there was no statistical difference of stress in both the stress test and self-assessment among before and after receiving intervention and after a 6- week follow up.

In conclusion, the education group can reduce the stress of caregivers of Alzheimer's Disease patients.

Department Psychiatry

Student' s signature.....

Field of study Mental Health

Advisor' s signature.....

Academic year 2003

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลมากมาย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจและขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง เริ่มจากผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงวิวิธวรรณ นิเวศพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดการทำวิจัย แพทย์หญิงสิรินทร ฉันทศิริกาญจน์ นายกสมาคมผู้ดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อมแห่งประเทศไทย ผู้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำวิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.สุศักดิ์ หลาบมาลา ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.สุชีรา ภัทรายุตวรรัตน ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ผู้ให้การปรึกษาในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย แบบสอบถามและสถิติในการวิจัย แพทย์หญิงพัชรินทร์ วณิชานนท์ นายแพทย์ปรีชา ศตวรรษอำรง นายแพทย์พนัส ธัญญะกิจไพศาล และนายแพทย์วรพงษ์ เขียวอุกฤษฏ์ ผู้ให้ความช่วยเหลือในการส่งผู้ป่วยเข้าร่วมวิจัย ศูนย์สารสนเทศและคอมพิวเตอร์งานเวชระเบียนและสถิติ เจ้าหน้าที่แผนกผู้ป่วยนอกจิตเวชและผู้ป่วยนอกระบบประสาท ตลอดจนงานโสตทัศนศึกษาและเวชสาริต ศูนย์วิจัยและพัฒนา สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการวิจัย ขอขอบพระคุณบริษัทโนวารีตีส์ (ประเทศไทย) จำกัด และ บริษัทเอไซ (ประเทศไทย) มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ผู้ให้การสนับสนุนอาหารกลางวันและอาหารว่างระหว่างการทดลอง รองศาสตราจารย์ ดร.สุชีรา ภัทรายุตวรรัตน และนางสาวรุ่งทิภา เกิดแสง ผู้ให้การปรึกษาและสอนวิธีการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์แก่ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผ่าน บาลโพธิ์ ผู้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องและปรับแก้บทความภาษาอังกฤษ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน วิทยากรเสริม และคณะผู้ช่วยผู้วิจัย นางมาลี แจ่มพงษ์ นางฉัตรสุดา จงสกุล นางสาวรัตนวรรณ มอบนรินทร์ และนางสาวทัศนาวงศาโรจน์

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ อาจารย์นายแพทย์สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย ผู้ให้ความกรุณาร่วมเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำแนะนำในการดำเนินงานและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสมบูรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงสร้อย วรกุล ผู้มีส่วนสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา โดยนายแพทย์ปรีชา ศตวรรษอำรง อดีตผู้อำนวยการ ผู้ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ นายแพทย์ธีระ ลีลำนันทิกิจ รักษาการผู้อำนวยการสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา นางสาวรจนา กุลรัตน์ อดีตหัวหน้ากลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ และนางมะลิ ชูโต หัวหน้ากลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ ผู้บังคับบัญชา ที่ได้ให้การสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน เพื่อน และเพื่อนๆ ปริญญาโทสาขาสุขภาพจิตภาคนอกเวลาราชการรุ่นเดียวกัน ตลอดจนถึง พี่ชายและหลานของผู้วิจัยที่มีส่วนสนับสนุนการวิจัย และคอยเป็นกำลังใจให้ตลอดมา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ธุรการภาควิชาจิตเวชศาสตร์ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกและคอยเป็นกำลังใจให้ อีกทั้งบุคคลที่ให้การสนับสนุนด้านต่างๆ อีกมากมายที่ไม่อาจกล่าวได้หมด ณ ที่นี้

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อมผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน ที่ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ข้อจำกัดในการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
โรคอัลไซเมอร์	7
ความสำคัญของผู้ดูแล	17
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์	19
ความเครียดของผู้ดูแล	38
กลุ่มให้การศึกษ	48
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
3. วิธีการดำเนินการวิจัย	67
รูปแบบการวิจัย	67
ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	67
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การรวบรวมข้อมูล	75
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย	80
ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแล	83
ส่วนที่ 3 ปัญหาความจำและพฤติกรรมของผู้ป่วย	90
ส่วนที่ 4 ความเครียดของผู้ดูแล	92
ส่วนที่ 5 การเปรียบเทียบความเครียดของผู้ดูแล	94
5. สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	96
สรุปผลการวิจัย	96
อภิปรายผลการวิจัย	99
ปัญหาและอุปสรรคการวิจัย	103
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	103
รายการอ้างอิง	105
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก.	113
ภาคผนวก ข.	123
ภาคผนวก ค.	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	153

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยจำแนกตามกลุ่มและข้อมูลทั่วไป	80
2 จำนวนและร้อยละของผู้ดูแลจำแนกตามกลุ่มและข้อมูลทั่วไป	83
3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนปัญหาความจำและพฤติกรรมของผู้ป่วย และระดับปัญหาจำแนกตามกลุ่ม	90
4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึของผู้ดูแลต่อปัญหาความจำ และพฤติกรรมของผู้ป่วยและระดับปัญหาจำแนกตามกลุ่ม	90
5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเครียดและระดับความเครียด ของผู้ดูแลจำแนกตามกลุ่ม และการประเมินความเครียดก่อนทดลอง	92
6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเครียดและระดับความเครียด ของผู้ดูแลจำแนกตามกลุ่ม และการประเมินความเครียดหลังทดลอง	92
7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเครียดและระดับความเครียด ของผู้ดูแลจำแนกตามกลุ่ม และการประเมินความเครียดหลังติดตามผล	93
8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนทดลอง หลัง ทดลอง และหลังติดตามผล	94
9 การทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนทดลอง หลัง ทดลอง และหลังติดตามผล	94
10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนทดลอง หลัง ทดลอง และหลังติดตามผล	95